

مقدمه

جذب نیرو در آموزش و پرورش به سه طریق صورت می‌پذیرد: ۱. مراکز تربیت معلم، ۲. فارغ‌التحصیلان رشته‌های دبیری دانشگاه‌ها، ۳. فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌ها. وزارت آموزش و پرورش چندین سال است که به جای جذب نیروهایی که با مسائل تعلیم و تربیت آشنا باشند، تعدادی از نیروهای مورد نیاز خود را از بین فارغ‌التحصیلان دبیرستان‌ها و دانشگاه‌ها که مراحل تزکیه و کسب اخلاق و مهارت‌های حرفه‌ای را طی نکرده‌اند، انتخاب نموده است. نمایندگان محترم در طرح ارائه شده اظهار نموده‌اند که به جز اوایل دولت نهم که نسبت به افزایش سهمیه مراکز تربیت معلم اقدام شد این مراکز مورد بی‌توجهی قرار گرفته و آموزش و پرورش برای تربیت معلم دارای برنامه مدون و سیاست مشخصی نمی‌باشد و تصمیم‌گیری‌ها در این حوزه تحت تأثیر تصمیمات مدیران قرار گرفته است. لازم به ذکر است وزارت آموزش و پرورش در یک سیر نزولی بدون توجه به قوانین موجود، مراکز تربیت معلم و دانشسراها را از ۵۵۵ باب و یکصد هزار دانشجو و دانش‌آموز معلم به ۱۱۳ باب مرکز تربیت معلم و حدود ده هزار دانشجو معلم تقلیل داده و از نیروهای حق‌التدریس استفاده نموده است.

۱. سوابق قانونی

تربیت معلم از سال ۱۲۹۰ مورد توجه قوه مقننه بوده است. از جمله تخصیص ۵۰ درصد ظرفیت اعزام به خارج از کشور به تربیت نیرو برای حوزه تربیت معلم و تأسیس دارالمعلمین و دارالمعلمات و قانون تربیت معلم و قانون تأسیس دانشسرای مقدماتی و عالی و تبدیل آن به دانشگاه تربیت معلم در سال ۱۳۵۳ و بند «۱۱» ماده (۱۰) قانون اهداف و وظایف آموزش و پرورش مصوب سال ۱۳۶۶ که دستگاه را ملزم به تأمین نیاز نیروی انسانی آموزشی و پرورشی از طریق دانشسراها و مراکز تربیت معلم و آموزشکده‌های فنی و حرفه‌ای کرد را می‌توان نام برد. آخرین قانون مصوب در این رابطه مربوط به سال ۱۳۶۹ تحت عنوان قانون متعهدین خدمت در آموزش و پرورش است که آیین‌نامه آن ده سال بعد به تصویب رسید. ضمن اینکه نهم اردیبهشت ماه سال جاری، شورای عالی انقلاب فرهنگی کلیات تأسیس دانشگاه بزرگ فرهنگیان را تصویب کرد.

۲. تأثیرات طرح

نقاط قوت

الف) کمک در تحقق بند «۸» بخش امور علمی و فناوری سیاست‌های کلی برنامه پنجم مبنی بر «تحول در نظام آموزش و پرورش با هدف ارتقای کیفی آن براساس نیازها و اولویت‌های کشور در سه حوزه دانش، مهارت و تربیت و نیز سلامت روحی و جسمی دانش‌آموزان».

ب) تحقق تأکیدات مقام معظم رهبری دال بر سرمایه‌گذاری مادی و معنوی در تربیت معلم و پرورش معلمان متعهد و متدین.^۱

ج) تحقق بند «ح» ماده (۵۲) و بند «د» ماده (۵۵) قانون برنامه چهارم.

د) سامان‌دهی جذب و به‌کارگیری نیروی انسانی متخصص و آشنا با مسائل تعلیم و تربیت اسلامی مورد نیاز آموزش و پرورش و جلوگیری از ورود نیروهای حق‌التدریس، نهضت سوادآموزی و سرباز معلم، با عنایت به اینکه در قوانین فعلی مجوزی برای جذب و گزینش نیروهای آزاد برای شغل معلمی وجود ندارد.

۱. «یکی از چیزهایی که من خیلی خوشحال شدم و دیدم تقریباً تعداد زیادی از دوستان رویش تکیه کردند مراکز تربیت معلم بود. من هم به مسئولان قبلی و مسئولان فعلی راجع به مراکز تربیت معلم سفارش کرده‌ام، خیلی مهم است ... نمی‌شود ما نگاه کنیم هرکسی بیکار بود بگویم آقا تو بیا اینجا درس بده ...» در بخش تربیت معلم باید سرمایه‌گذاری مادی و معنوی شود و افراد برای معلمی پرورش یابند و علم، تعهد، تدین و روحیه انقلابی به‌عنوان ذخیره‌های حقیقی و مؤلفه‌های شخصیت اصلی آنها به‌وجود آید و این افراد به مدارس بروند، ۱۳۸۱/۴/۲۶.

هـ) رفع خلأ قانونی ناشی از مغایرت برخی از بندهای قانون متعهدین خدمت به آموزش و پرورش و قانون مدیریت خدمات کشوری (دارا بودن سن ۲۰ سال و مدرک دانشگاهی در ابتدای استخدام، بندهای «الف» و «و» ماده (۴۲) قانون خدمات کشوری).
ز) فراهم نمودن زمینه اجرایی برای بند «۱۱» ماده (۱۰) قانون اهداف و وظایف آموزش و پرورش.

نقاط ضعف

الف) طبق اصل ۷۴ قانون اساسی، لایحه باید توسط دولت به مجلس ارائه گردد.
ب) اگرچه طی دو سال اخیر ورودی مراکز تربیت معلم صفر بوده است ولی به لحاظ اینکه هم‌اکنون تعدادی از دانشجویان ورودی سال‌های قبل در مراکز مشغول به تحصیل هستند بهتر است به جای کلمه احیا از توسعه کیفی استفاده شود.

۳. بیان موارد تعارض با قوانین

با توجه به اصل ۷۴ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، تقدیم لایحه از اختیارات دولت است در حالی که طرح ارائه شده، وزارت آموزش و پرورش را مکلف به این امر نموده است، لذا باید پیش‌نویس لایحه را وزارت آموزش و پرورش تهیه و از طریق دولت به مجلس تقدیم نماید.

۴. ضرورت تصویب طرح

عوامل متعددی از جمله کاهش صدور مجوز استخدام، اتخاذ سیاست‌های مربوط به کوچک‌سازی اندازه دولت، استفاده از سرباز معلم، استخدام آموزشیاران نهضت و مربیان کودک، مصوبه هیئت وزیران مبنی بر ضرورت دارا بودن مدرک کارشناسی برای دوره ابتدایی و کارشناسی ارشد برای دوره‌های راهنمایی و متوسطه، شرایط استخدام در قانون مدیریت خدمات کشوری و تناقض موجود در قانون متعهدین خدمت با قانون مذکور، سیاست‌های کلان در مورد خصوصی‌سازی و خرید خدمات از بخش غیردولتی، ورود فزاینده نهادها و مراجع سیاست‌گذار خارج از آموزش و پرورش اما تأثیرگذار بر این موضوع و اعمال سلیقه‌های مدیریتی، زمینه را برای جذب نیروهای حقالتدریس، نهضت سوادآموزی، سرباز معلم و... فراهم آورده و مراکز تربیت معلم را به رکود کشانده است؛ لذا ضروری است با تصویب این طرح نظام تربیت معلم طراحی و به تصویب برسد. ضرورت دیگر تصویب طرح تعیین سیاست‌های کلان تربیت نیروی انسانی در برابر خروج هرساله نیروها از نظام آموزشی است. شایان ذکر است طی دو سال اخیر حدود ۱۵۰ هزار نفر از آموزش و پرورش خارج شده‌اند، در حالی که جمعیت ورودی دانش‌آموزان از سال تحصیلی ۱۳۸۷-۱۳۸۸ روبه افزایش گذاشته و چنانچه به تربیت نیروی انسانی توجه نشود، خطر جذب نیروی حقالتدریس و معضلات مربوط را در پی خواهد داشت.

جمع‌بندی

با توجه به سیر صعودی مجدد جمعیت دانش‌آموزان و به‌منظور خروج از سردرگمی نحوه جذب نیرو و اتخاذ سیاست پایدار و به دور از تأثیرپذیری از نهادهای خارج از آموزش و پرورش و سلاقی مدیران و جلوگیری از جذب نیروهای حقالتدریس و ناآشنا با مسائل تعلیم و تربیت، لازم است سریعاً نظام تربیت معلم جمهوری اسلامی ایران که چگونگی جذب، گزینش و تربیت معلم را مشخص کند تدوین و ماده واحده با اعمال اصلاحاتی به تصویب برسد.

پیشنهادها

- ارتقای مراکز تربیت معلم به حداقل کارشناسی و کاهش تعداد مراکز متناسب با نیاز آموزش و پرورش و پیش‌بینی تعدادی محدود از آنها برای دوره‌های کارشناسی ارشد و دکتری در رشته‌های مورد نیاز آموزش و پرورش.
- با توجه به اینکه هم‌اکنون از ده درصد ظرفیت مراکز تربیت معلم استفاده می‌شود کلمه توسعه به جای کلمه احیا منظور شود.
- به‌منظور حفظ یکپارچگی و رعایت تمام جوانب و محورهای قابل توجه در آموزش و پرورش تدوین نظام تربیت معلم مورد توجه قرار گیرد.
- متن ماده واحده به‌گونه‌ای باشد که رعایت اصل ۷۴ قانون اساسی شود.
- پیشنهاد می‌شود ماده واحده به شرح ذیل اصلاح شود: «دولت مکلف است طی مدت ۶ ماه از تصویب این قانون جهت توسعه کیفی، تقویت و ارتقای مراکز عالی تربیت معلم تا سطح کارشناسی در قالب نظام تربیت معلم جمهوری اسلامی ایران اقدامات قانونی لازم را انجام دهد.